

نمونه های
فرهنگ جهانی

۱

بامعده شناسی دو

پایه یازدهم

نام دبیر: مریم یابنده جهرمی
استان فارس: شهرستان مرودشت

Lm.yabandeh@Hotmail.com

درس سوم

YABANDEH

نمونه های فرهنگ بهانی ا

در گونه شناسی فارابی جامعه تغلب یکی از انواع جوامع جاهلی است.

ویژگی های جامعه تغلب

همه مردم شیفته غلبه بر اقوام و ملل دیگر هستند و برای رسیدن به این امر با یکدیگر همکاری می کنند .

هدف مردم این جامعه خوار و مقهور کردن دیگران است و می خواهند ملت مقهور مالک جان و مال خود و هیچ چیز دیگری نباشند .

مردم این جامعه گمان می برند تنها خودشان خوشبخت ، پیروز و مورد رشک دیگران بوده و از همه جوامع برترند .

دارای حس خودخواهی هستند و می خواهند دیگران آن ها را ستایش و چاپلوسی نمایند .

مردم این جامعه گمان می برند ملت های دیگر نتوانسته اند به موقعیت آن ها دست یابند و اصولا ملل دیگر چنین سعادت را نمی شناسند .

آرمان و ارزش اجتماعی برتر در این جامعه سلطه بر جوامع دیگر است .

چرا مردم در جامعه تغلب علازم میل به چیرگی بر یکایک مردم جامعه خود از این کار خودداری می کنند؟

چون آن ها برای بقای خود ، غلبه بر اقوام دیگر و ممانعت از غلبه اقوام دیگر ، به یکدیگر نیازمند هستند .

❖ آرمان و ارزش های اجتماعی برتر جامعه تغلب کدام است؟

سلطه بر جوامع دیگر

❖ آیا چنین فرهنگی (جامعه تغلب) در محدوده مرزهای جغرافیایی خود باقی می ماند؟

خیر - چنین فرهنگی برای ارضای حس سلطه گری از مرزهای جغرافیایی خود عبور خواهد کرد.

❖ اگر چنین فرهنگی (جامعه تغلب) در راه جهانی شدن قدم بگذارد چه آثار و نتایجی در پی دارد؟

تحقیر جوامع دیگر

غارت منابع جوامع دیگر

نابودی نظام اخلاقی جهان

تبدیل جهان به مرکز و پیرامون

های درس

فرهنگ‌های بسیاری از مرزهای جغرافیایی خود عبور کرده و به سوی جهانی شدن حرکت کرده‌اند که برخی از آن‌ها فرهنگ سلطه و استکبار بوده‌اند.

❖ عملکرد فرهنگ سلطه در گذر تاریخ چگونه بوده است؟

در گذشته به شکل‌های مختلف امپراتوری، کشو‌گشایی و جهان‌گشایی و در دوران معاصر در قالب انواع امپریالیسم و استعمار

❖ نمونه‌های مختلف این فرهنگ کدامند؟

فتوحات اسکندر مقدونی   حمله مغول‌ها   استعمار انگلیس و ...

- برخی فرهنگ‌ها و جوامع سلطه بر جوامع دیگر را ارزش اجتماعی برتر می‌دانند.
- در گذشته تاریخ فرهنگ سلطه و استکبارتوانسته است امپراتوری‌های بزرگ را به وجود بیاورد.

فرهنگ سلطه
و استکبار

- امپراتوری و شاهنشاهی از طریق کشورگشایی و جهان‌گشایی، با قدرت نظامی و حضور مستقیم سربازان پیروز شکل می‌گیرد.
- جهان‌گشایی و امپراتوری اغلب با کشتار و خسارات انسانی و اقتصادی فراوان همراه بوده است.

امپراتوری‌های
بزرگ

❖ اسکندر تخت جمشید را به آتش کشید.

❖ مغولان برخی شهرها را از دم تیغ گذراندند و حیوانات آن‌ها را نابود کردند.

❖ در نتیجه تهاجم مغولان به بخارا آن شهر آن چنان ویران شد که فراریان معدود آن جز جامه‌ای که بر تن داشتند نتوانستند چیز دیگری با خود ببرند. یکی از اهالی بخارا که پس از آن واقعه جان سالم به در برده و به خراسان گریخته بود چون حال بخارا را از او پرسیدند جواب داد: « آمدند و کندند و سوختند و کشتند و بردند و رفتند. »

مثال

غلبه نظامی بر یک جامعه همیشه غلبه فرهنگی و بسط فرهنگی قوم مهاجم را به دنبال ندارد.

قوم شکست خورده اگر **فرهنگی غنی و قوی** داشته باشد می‌تواند **گروه مهاجم را در خود هضم** نماید و آن‌ها را به خدمت بگیرد.

قوم شکست خورده اگر **هویت فرهنگی خود را حفظ کند** با ضعیف شدن تدریجی قدرت نظامی قوم مهاجم می‌تواند **استقلال سیاسی** خود را به دست آورد.

ایران، هند و چین علاوه بر شکست از مغولان به دلیل داشتن فرهنگ غنی و حفظ هویت فرهنگی خود توانستند گروه مهاجم را در خود هضم نموده و با ضعیف شدن آن‌ها استقلال سیاسی خود را به دست آورند.

- ❖ ایرانیان باستان فتوحاتی فراتر از مرزهای جغرافیایی خود داشته‌اند اما جهان‌گشایی آنان به جهانی شدن فرهنگشان منجر نشد.
- ❖ مغولان با قدرت نظامی بخش وسیعی از جهان را تصرف کردند اما چون فرهنگشان قومی و قبیله‌ای بود شایستگی لازم برای جهانی شدن را نداشت به همین دلیل تحت تأثیر فرهنگ‌های مغلوب خود یعنی (امپراتوری چین، هند، ایران) قرار گرفت و هویت چینی، هندی و ایرانی پیدا کرد و به صورت سه حکومت مستقل درآمد.

مثال

❖ اروپا در پنج قرن اخیر کانون شکل گیری فرهنگ جدیدی است که آن را به نام **فرهنگ غرب** می شناسیم .

دو شکل مختلف سلطه عبارتند از

به هر نوع سلطه ای امپریالیسم می گویند .

اشکال امپریالیسم

امپریالیسم فرهنگی

زمانی رخ می دهد که کشوری که تحت سلطه سیاسی یا اقتصادی قرار گرفته است نتواند فرهنگ خود را حفظ کند و برتری فرهنگی جامعه مسلط را بپذیرد .

امپریالیسم اقتصادی

زمانی رخ می دهد که یک کشور با قدرت اقتصادی خود بتواند بازار و مواد خام کشور دیگر را تصرف کند .

امپریالیسم سیاسی

زمانی رخ می دهد که یک کشور از طریق نظامی جوامع دیگر را اشغال کند.

اشکال مختلف استعمار

استعمار فرا نو

در این نوع استعمار ریش از آن که از ابزارهای نظامی، سیاسی و اقتصادی استفاده کنند از ابزارهای فرهنگی، علمی به ویژه رسانه ها و فناوری اطلاعات استفاده می شود و هویت فرهنگی دیگر کشورها مورد هدف قرار می گیرد.

استعمار نو

کشور استعمارگر به کمک قدرت اقتصادی خود و با استفاده از نهاد های اقتصادی و سیاسی بین المللی و همچنین از طریق دولت های دست نشاندگی کنترل بازار و سیاست کشور دیگر را در دست می گیرد.

استعمار قدیم

بر اشغال یک سرزمین خارجی از طریق قدرت نظامی و سیاسی دلالت می کند.

نکاتی در مورد استعمار قدیم

- ✦ در استعمار به کشور **فاتح دولت استعماری** و به کشور **به بند کشیده شده مستعمره** می گویند.
- ✦ استعمار نوعی **جهان گشایی و امپراطوری** است که از **قرن ۱۵** به بعد توسط **اروپاییان** آغاز شد در **قرن ۱۹ به اوج** خود رسید. (از **۳۵٪** به **۶۷٪** در کره زمین)
- ✦ استعمار اروپا در سده های **۱۷ و ۱۸** میلادی بزرگترین برده داری تاریخ را به وجود آورد. (اروپاییان در هجوم به قاره آمریکا به نسل کشی ساکنان بومی پرداختند و در یک **دوره ۵۰ ساله ۱۵ میلیون سرخ پوست** را کشتند و مناطقی مانند **هائیتی، کوبا، نیکاراگوئه و سواحل ونزوئلا** را از جمعیت خالی کردند.
- ✦ در این نوع استعمار **استعمارگران حضور مستقیم و آشکار** دارند.

عوامل موفقیت استعمار در قرن ۱۹

پیشرفت در زمینه اقتصاد صنعتی

پیشرفت در زمینه فنون نظامی

پیشرفت در زمینه دریانوردی

نکاتی در مورد استعمار نو

- ✦ استعمار نو پس از شکل گیری جنبش های استقلال طلبانه کشورهای مستعمره طی قرن ۲۰ به وجود آمد.
- ✦ در استعمار نو کشورهای استعمارگر با استفاده از ظرفیت هایی که در دوره استعمار ایجاد کرده اند ، از مجریان بومی و داخلی کشورهای مستعمره برای رسیدن به اهداف استعماری خود استفاده می کنند .
- ✦ دولت های استعمار گر برای به قدرت رساندن نیروهای وابسته از کودتای نظامی نیز استفاده می کنند .
- ✦ در استعمار نو ، استعمارگران پنهان و مجریان آشکارند .

برخی از کودتاهای موفق و شکست خورده عبارتند از

کودتای موفق انگلیسی سوم اسفند ۱۲۹۹ رضا خان

کودتای آمریکایی ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ محمد رضا پهلوی

کودتای شکست خورده آمریکایی - انگلیسی نوزه که به قصد ضربه زدن به انقلاب اسلامی طراحی شده بود .

نکاتی در مورد استعمار فرا نو

- ✦ در استعمار فرا نو کشور استعمار گر به عقاید ، آرمان ها و ارزش های فرهنگ دیگر هجوم می برد و به جای آن باورها و ارزش های غرب را تبلیغ و ترویج می کند .
- ✦ در استعمار فرا نو ، استعمارگران و مجریان هر دو پنهان هستند .
- ✦ استعمار فرانو ، گسترش و سلطه فرهنگ غرب بر همه جهان و غربی کردن جهان را در پوشش نام «جهانی شدن» پیگیری می کند .

هویت مردمی که برتری فرهنگی جهان غرب را پذیرفته باشند چگونه است ؟

آن ها هویت خود را در حاشیه جهان غرب جستجو می کنند و مسیری را که جهان غرب برای آنان ترسیم می کند را دنبال می نمایند .

❖ درباره مراحل گسترش سلطه غرب و وجه غالب هر مرحله (حضور آشکار ، نیمه آشکار ، پنهان و استفاده از ابزار متفاوت) تامل کنید آیا وجه غالب هر مرحله در مراحل دیگر وجود ندارد ؟

وجه غالب استعمار قدرت نظامی وجه غالب استعمار نو قدرت اقتصادی و وجه غالب استعمار فرانو قدرت فرهنگی می باشد . که این وجوه می توانند با یکدیگر هم زمانی داشته باشند مانند برخی مستعمرات آفریقایی . اما شدت وجوه با یکدیگر متفاوت است .

❖ اگر وجود دارد نشان دهنده چیست ؟

نشان دهنده این است که غرب سعی دارد با هر وسیله و ابزاری سلطه خود را بر کشورهای دیگر حفظ نموده و آن را گسترش داده و جهانی شود .

تهاجم فرهنگی :

مترادف امپریالیسم فرهنگی است یعنی یک مجموعه سیاسی یا اقتصادی برای اجرای مقاصد خود و اسارت یک ملت به بنیان های فرهنگی آن هجوم می برند و باورهای تازه ای را به قصد جایگزینی با فرهنگ و باورهای آن ملت وارد کشور می کنند .

شبیه خون فرهنگی :

دشمن یک هجوم فکری ، اعتقادی و اخلاقی (فرهنگی) ناگهانی را متوجه یک ملت می کند تا باورها و اعتقادات و اخلاق آن جامعه را متلاشی و یا حداقل از کارایی لازم باز دارد .

ناتوی فرهنگی :

اصطلاحی است که در سال ۱۹۹۹ توسط فرانسیس ساندرز در کتاب « جنگ سرد فرهنگی » به کار رفت . منظور وی طرحی است که به ایجاد یک شبکه فرهنگی غول آسا توسط رئیس بخش عملیات سیا و ... انجامید این شبکه را ناتوی فرهنگی می نامند .

مفاهیم تهاجم فرهنگی، شبیخون فرهنگی، ناتوی فرهنگی و... به کدامیک از مراحل استعمار مرتبط است؟

با استعمار فرا نو مرتبط می باشد.

به نظر شما کشور ما برای مقابله با این شکل از استعمار چه ظرفیت هایی دارد؟

کشور ما با تقویت بنیان های فرهنگی ملی و بومی ، آموزش سواد رسانه ای ، بهره گیری از متخصصان توانمند داخلی ، حضور در جوامع جهانی و معرفی فرهنگ بومی و ... می تواند با این شکل از استعمار مقابله نماید .